

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง” มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในมุมมองของท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาลักษณะแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการองค์กรชาวบ้านและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว
4. เพื่อเป็นแนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ประเด็นคำถามเบื้องต้นของการวิจัยมีดังนี้

1. ปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยพื้นฐานในการรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล) ประกอบกับปัจจัยจากการศึกษาวิจัยจากเอกสารทางวิชาการ (การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การการสนับสนุนนโยบายด้านการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง) ปัจจัยใดที่มีความสำคัญอย่างแท้จริงที่เป็นผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวประสบความสำเร็จ
2. มีปัจจัยที่สำคัญอื่นใดนอกเหนือจากปัจจัยสี่ประการที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ใช้กำหนดเป็นเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว และปัจจัยจากเอกสารทางวิชาการที่ส่งผลให้ชุมชนดังกล่าวประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยว

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน คือ
1) ข้อมูลทั่วไป 2) คำถามเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบ

ความสำเร็จและ 3) คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เพื่อทราบถึงระดับความสำคัญ ของปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและปัจจัยจากการศึกษาวิจัยจาก เอกสารทางวิชาการ และทราบถึงความเห็นของชุมชน การทดสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัยมีการ ทดสอบความเที่ยงตรงโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง ทางด้านเนื้อหา การทดสอบความน่าเชื่อถือโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบก่อนกับกลุ่มตัวอย่างที่ มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะทำการวิจัยหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นทำการทดสอบ ความเชื่อมั่น โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นในข้อ คำถาม

2. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยวจังหวัดภาคกลาง จำนวน 400 ชุด เพื่อนำมาประมวลและวิเคราะห์ผลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และจัดระดับการประเมินระดับความสำคัญของ ปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนเป็นชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยว

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องชุมชน เพื่อค้นหา เพื่อให้ได้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนในการ จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนเป็นชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว โดยวิธีการนัดหมายขอ สัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนหรือผู้ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้อง หลังจากได้รับการตอบรับสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงเดินทางไปสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลการศึกษาวิจัย โดยการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งใช้เวลา สัมภาษณ์เฉลี่ยประมาณ 60-90 นาที

6.1 สรุปผลการศึกษา

6.1.1 ความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นผลให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวดังกล่าวประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การดำเนินงาน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ศักยภาพในการบริหาร และจัดการแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง) ประกอบกับ ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ (การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การสนับสนุน นโยบายด้านการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค และการสนับสนุนจากองค์กรด้านการ

ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง) และปัจจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ซึ่งเป็นปัจจัยจากชุมชนทั้งจากการสัมภาษณ์และการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม คือ เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน

จากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวสามารถสรุปลำดับความสำคัญตามความเห็นของชุมชน ดังนี้

1. ความเข้มแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำชุมชนทุกชุมชน (23 ชุมชน)ให้ความสำคัญกับเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และคนในชุมชนโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งทัศนคติของชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

2. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสองที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 19 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมพัฒนาชุมชน ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

3. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสามที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 16 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และความเห็นของคนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นการนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

4. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับสี่ที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 12 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการลงทุนสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชน

เรื่องการสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

แต่ทั้งนี้ความสำเร็จของชุมชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ชุมชนควรจะเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชนด้วยตนเองอีกทางหนึ่งไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว เพราะความสำเร็จของชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งจากภายในชุมชนและการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

5. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับห้าที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 7 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องการสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกับผู้นำชุมชน

6. เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ปัจจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จากความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและการใช้เครื่องมือแบบสอบถาม นอกเหนือจากปัจจัยสี่ประการที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ใช้กำหนดเป็นเกณฑ์การตัดสินรางวัลชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว และปัจจัยจากเอกสารทางวิชาการ) เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับห้าที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 5 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน รวมทั้งความเห็นของคนในชุมชนที่มีความเห็นว่าเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของชุมชน เอกลักษณ์ของสถานที่ชุมชน เช่น สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตของชุมชนที่เรียบง่าย ลักษณะของคนในชุมชนที่มีอัธยาศัยไมตรี เป็นต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว

7. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับเจ็ดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 2 ชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลง การสำรวจทัศนคติจากคนในชุมชนเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลงมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางตรงข้ามกับผู้นำชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนไม่กล่าวถึงเท่าใดนัก เพราะปัญหาเรื่องความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวด้านต่างๆของชุมชนดีเด่นทางด้าน

การท่องเที่ยวยังไม่ปัญหาเกิดขึ้นมากเท่าใดนัก จึงอาจเป็นเหตุผลที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องความสามารถในการรองรับเป็นจำนวนน้อย

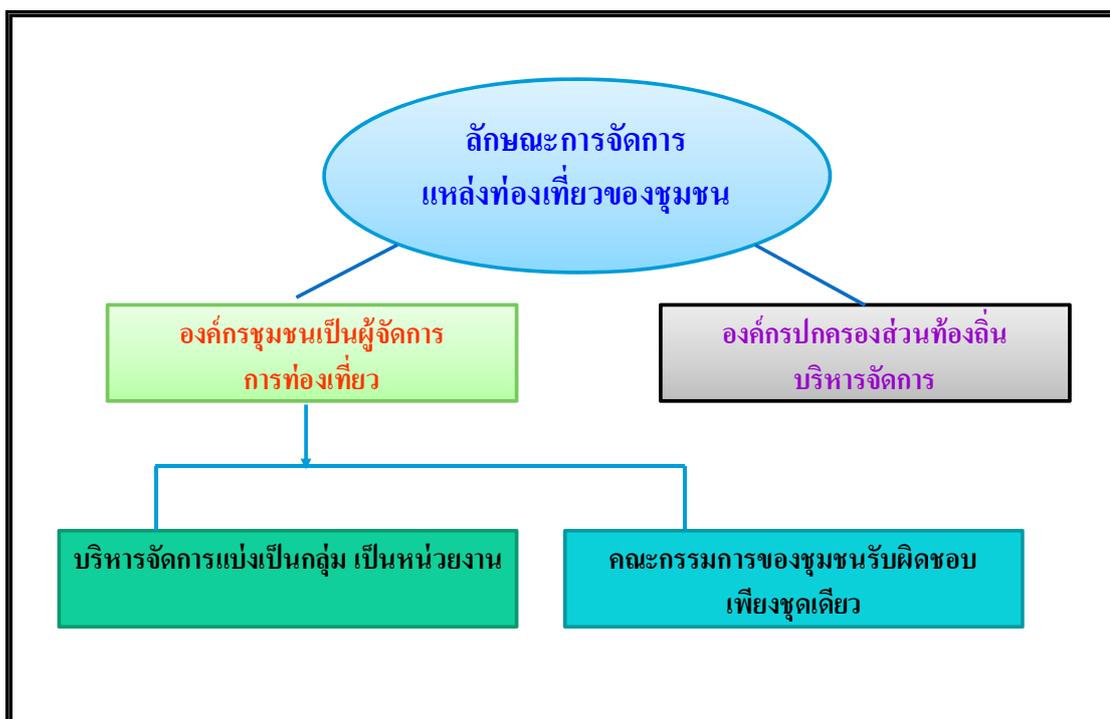
8. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ปัจจัยที่กำหนดโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอันดับแปดที่ทำให้ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวจำนวนเพียงชุมชนเดียวให้ความสำคัญกับเรื่องการค้าดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสำรวจความคิดเห็นจากคนในชุมชนเรื่องการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทัศนคติของคนในชุมชนมีความเห็นไปในทิศทางตรงข้ามกับผู้นำชุมชน คนในชุมชนให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน

6.1.2 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการครัวเรือนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

ลักษณะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการครัวเรือน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. องค์กรชุมชนเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยว ชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีความสนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนรวมตัวรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ใช้การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์กรชุมชนมีลักษณะการบริหารจัดการแบ่งเป็น 1) การบริหารจัดการแบ่งเป็นกลุ่มหน่วยงานย่อยอย่างชัดเจน โดยมีศูนย์กลางเป็นผู้ประสานงานทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน โครงสร้างขององค์กรแบบเป็นทางการจะมีการจัดแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆรับผิดชอบหน้าที่ร่วมกันในชุมชน โดยมีคนในชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันไป และ 2) การบริหารจัดการของชุมชนมีคณะกรรมการของชุมชนที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยกรรมการเพียงชุดเดียว ไม่มีกลุ่มแยกย่อยเป็นกลุ่มงานต่างๆ มีบุคคลรับผิดชอบโดยตรงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ

2. การบริหารจัดการโดยภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการหลัก โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้แสดงความคิดเห็นและออกเสียงประชามติต่างๆ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลบริหารในภาพรวมให้

แผนภูมิที่ 6.1 ลักษณะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

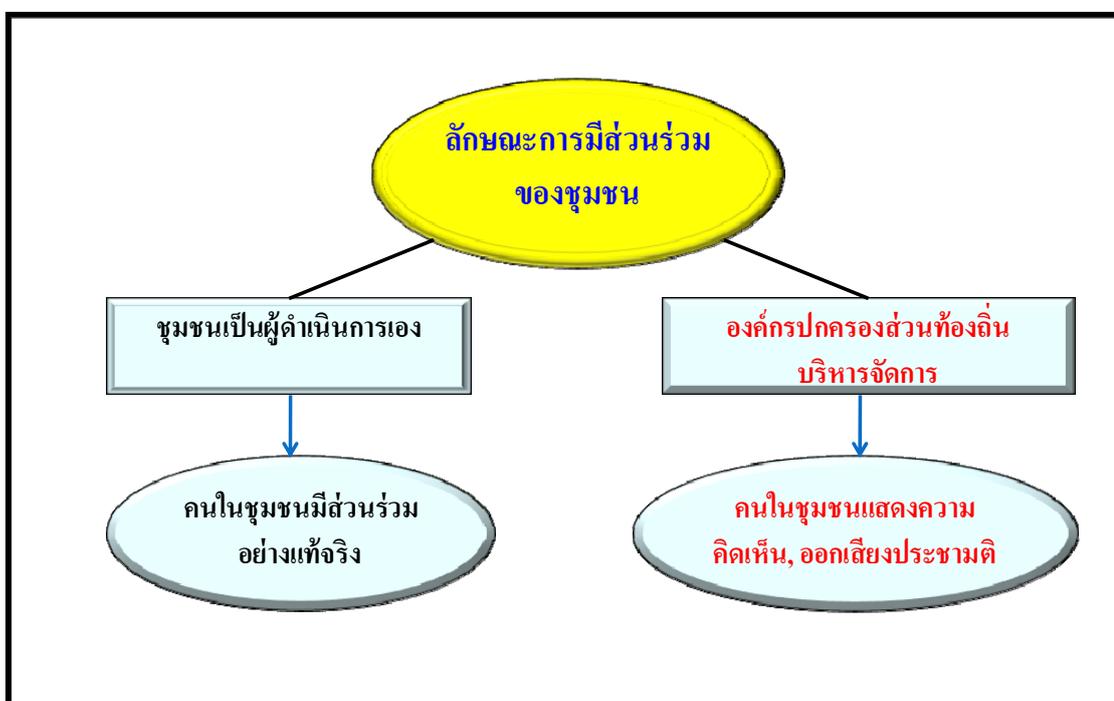
ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน มาจากชุมชนเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการเองตั้งแต่เริ่มแรก โดยที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่กระบวนการแรกของการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนร่วมกันตั้งแต่ขั้นตอนการแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการ จนกระทั่งเกิดการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน โดยการริเริ่มในช่วงแรกเริ่มจากผู้นำชุมชนหรือกลุ่มคนเล็กๆ ในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มแล้วค่อยขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ เกิดเป็นกลุ่มขนาดใหญ่มากขึ้น หรือการมีเวทีชุมชนที่ให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นความต้องการพัฒนาชุมชน โดยการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาจาก การริเริ่มของภาครัฐท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ริเริ่ม โดยองค์กรเหล่านี้เป็นทั้งผู้ริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน โดยนำการท่องเที่ยวมาสร้างรายได้และสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นกับชุมชน และหน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นผู้ให้ความ

ช่วยเหลือในช่วงระยะแรกของการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวและหลังจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ หน่วยงานจึงเปลี่ยนเป็นบทบาทที่ปรึกษาหรือการประสานงานกิจกรรมของชุมชน

นอกจากนี้บางชุมชนมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารจัดการดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมในชุมชนทั้งหมด โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียงประชามติ การร่วมมือในกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ โดยสมาชิกของชุมชนที่ให้ความสนใจหรือให้ความร่วมมือประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว

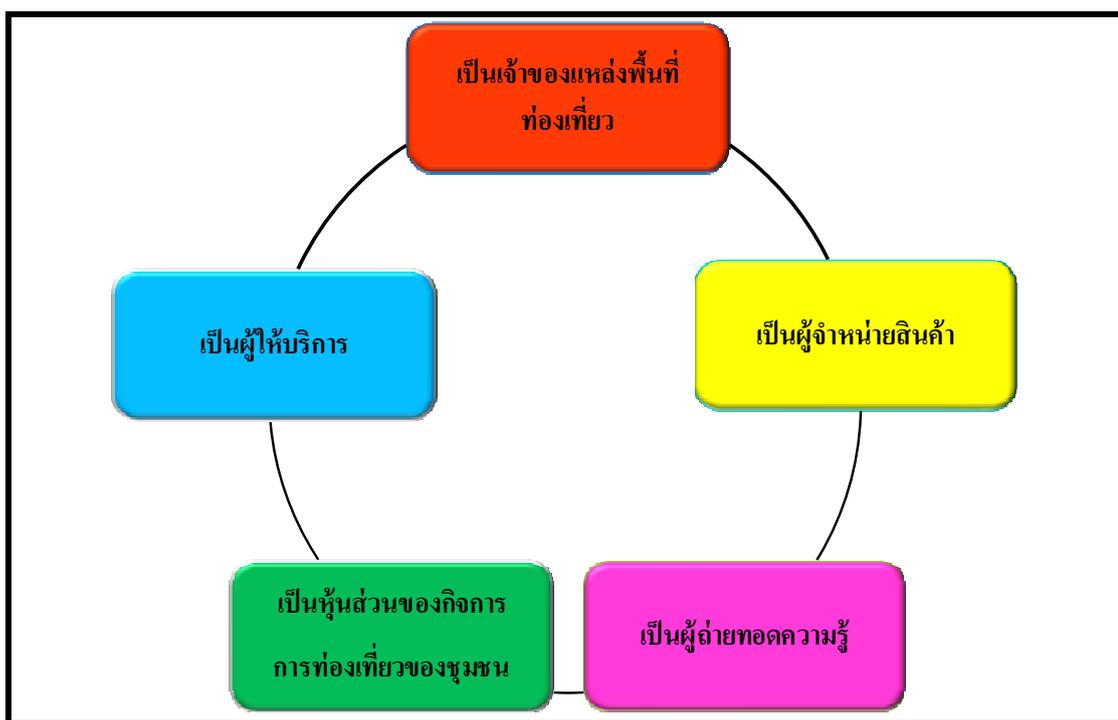

แผนภูมิที่ 6.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

สมาชิกของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนหลายรูปแบบ ได้แก่

1. สมาชิกของชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งพื้นที่ท่องเที่ยวหรืออาศัยอยู่ที่บริเวณใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว
2. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้จำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น บริการที่พัก บริการอาหาร
4. สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ บรรยาย สาธิตหรือแสดงประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว
5. สมาชิกของชุมชนเป็นหุ้นส่วนของกิจการการท่องเที่ยวของชุมชน

แผนภูมิที่ 6.3 การมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆจะมีความแตกต่างกันตามแต่ละชุมชน ขึ้นอยู่กับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวว่าดำเนินการโดยชุมชนเองหรือองค์กรท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลากหลายตามความต้องการและความสามารถของตนเอง

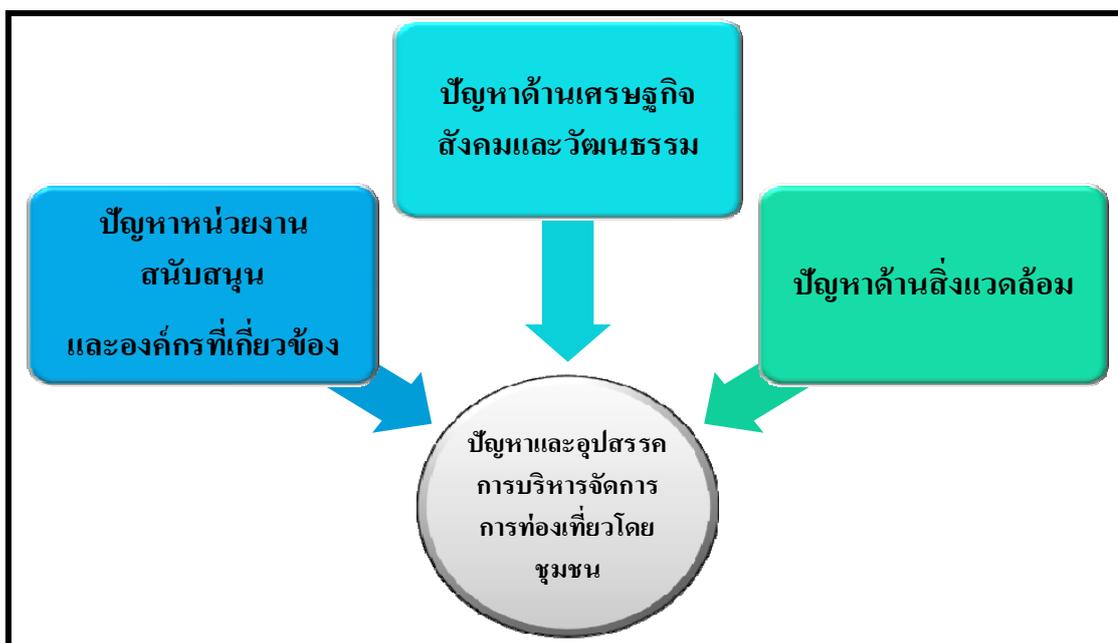
6.1.3 ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

ปัญหาและอุปสรรคจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เช่น การตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำค่อนข้างยาก เพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร ปัญหาของระดับการศึกษาในการประชุมร่วมกันต้องมีการปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาที่สร้างความเข้าใจอย่างง่ายให้คนในชุมชน และปัญหาการถูกปลูกฝังทางความคิดของคนในชุมชนที่มีทัศนคติเรื่องของการทำบุญให้กับศาสนสถานดีกว่าการทำบุญด้วยการให้ความรู้กับสังคม เป็นต้น

2. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะในลำคลอง ขยะจากการท่องเที่ยว ปัญหาความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อมต้องใช้ความเข้าใจใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในชุมชนเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและปัญหาความแออัดของสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

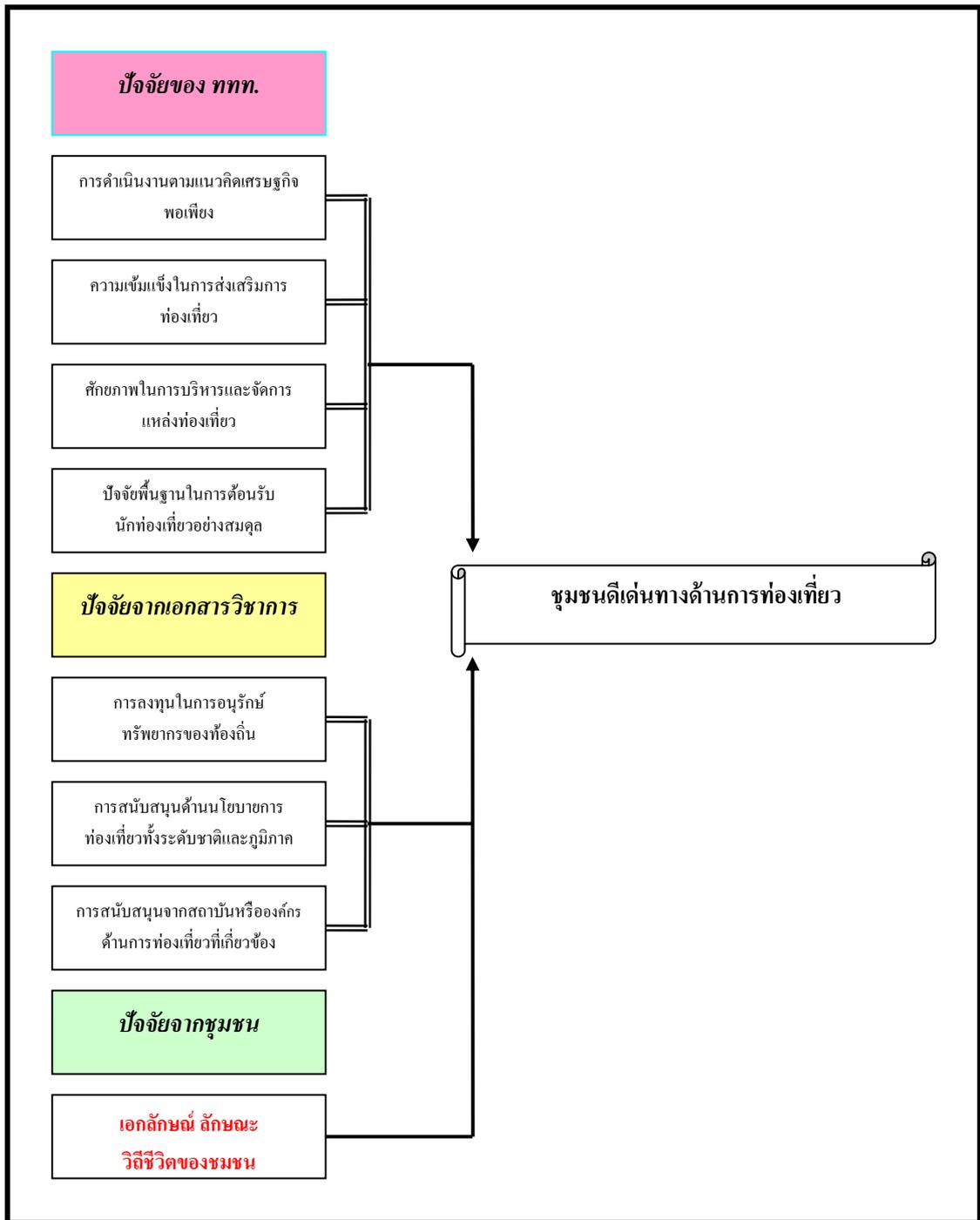
3. ปัญหาหน่วยงานสนับสนุนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลหรือ อบต.องค์กรเหล่านี้ไม่เห็นความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวหรือเรื่องวัฒนธรรมของท้องถิ่น ปัญหาการอบรมให้ความรู้เรื่องต่างๆของสถาบันการศึกษามีการให้การช่วยเหลือที่ไม่ต่อเนื่อง ปัญหาเอกสารการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ ปัญหาการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ถูกวิธี และปัญหาการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่นำวัฒนธรรมของชุมชนมาใช้ผิดวิธี เป็นต้น

แผนภูมิที่ 6.4 ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.1.4 แนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัลชุมชนดีเด่นทางด้าน การท่องเที่ยว

หลังจากการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นชุมชนดีเด่น ทางด้านการท่องเที่ยว พบว่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นชุมชนดีเด่นทางด้าน การท่องเที่ยว นั้น ต้องมีองค์ประกอบต่างๆเหล่านี้ ทั้งเจ็ดองค์ประกอบที่ประกอบด้วยปัจจัยที่กำหนดโดยการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และปัจจัยจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ และมีองค์ประกอบที่ได้ จากการศึกษาวิจัยชุมชนเพิ่มเติม คือ เรื่องเอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน จึงสามารถเป็น แนวทางการสร้างกรอบหรือมาตรฐานของปัจจัยที่จะนำมาใช้ชี้วัดหรือเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน สำหรับการมอบรางวัลหรือการตัดสินที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

แผนภูมิที่ 6.5 แนวทางการสร้างกรอบหรือเกณฑ์การพิจารณารางวัล
ชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยว

6.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่สำคัญที่อาจนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิบัติทั้งต่อระดับชุมชนและระดับรัฐ โดยท้ายสุดคือข้อเสนอแนะที่อาจขยายผลของการวิจัยออกไปในโอกาสอื่น

6.2.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางการพัฒนา การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวและชุมชนอื่นที่ต้องการนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน

6.2.1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. การทำงานร่วมกันของคนในชุมชนช่วยให้มีการกระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เพราะการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวคนเดียวไม่สามารถดำเนินการได้ ชุมชนต้องใช้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมจากคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และประการที่สำคัญคือ คนในชุมชนต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการทำงานในทิศทางเดียวกัน จึงจะทำให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้

2. ชุมชนที่มีผู้นำที่ดี มีความสามารถ มีความคิดก้าวหน้าในการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง หรือมีความเสียสละให้กับการทำงานเพื่อชุมชน จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นอย่างมาก ถ้าชุมชนมีผู้นำที่ไม่เข้มแข็ง ไม่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล จะส่งผลกระทบต่อในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาชุมชนในเรื่องอื่น ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำของตน ที่มีทั้งความรู้และความสามารถที่จะมาพัฒนาชุมชน

3. ชุมชนต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวให้ได้ก่อน และต้องสร้างความเข้าใจคนในชุมชนให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป เพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยว สร้างความเข้าใจที่เน้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน มิใช่การเน้นเรื่องรายได้และจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เพราะจะส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจประสบปัญหาและพบกับความล้มเหลวได้

6.2.1.2 การจัดการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นไม่น้อยไปกว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หากคนในชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน แต่ดำเนินงานไปโดยไม่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการที่ดีพอ ชุมชนก็อาจประสบปัญหาและส่งผลกระทบต่อทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนได้ และในทางตรงข้ามถึงแม้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนมีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการที่ดี แต่ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็อาจนำไปสู่ปัญหาการแตกแยกในชุมชนได้ ชุมชนที่ต้องการนำการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักเรื่องการบริหารจัดการชุมชน

2. ชุมชนต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม ในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความสามารถและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวของระบบนิเวศ เช่น การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว การกำหนดระยะเวลาและการจัดให้มีทางเลือกต่าง ๆ ของกิจกรรมเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

3. งานด้านการจัดการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ควรมีการจัดการดังนี้ งานข่าวสารและการบริการข้อมูลต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวควรรู้ก่อนเดินทาง ชุมชนควรมีการจัดการให้พร้อม ควรเผยแพร่ให้กว้างขวาง นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนได้ รวมทั้งการบริการข้อมูลทางโทรศัพท์ที่ชัดเจน ทั้งเรื่องของราคา สิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆของชุมชน, งานการขนส่งและการสื่อสาร ด้านการขนส่งชุมชนควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงของยานพาหนะ ควรกำหนดการเดินทางและอัตราค่าบริการที่ชัดเจนและยุติธรรม ส่วนการสื่อสาร ระบบการโทรศัพท์ ระบบการส่งของที่พักรหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ สามารถติดต่อได้ทันที, งานนำชมสถานที่และการจัดการบริการอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่ ชุมชนควรมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับชุมชนในการนำชม สามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ชัดเจน ควรส่งเสริมนักท่องเที่ยวให้ร่วมดูแลรักษาชุมชนให้สะอาด ชุมชนควรทำป้ายชี้ทาง ป้ายสื่อความหมายเพื่อความสะดวกในการเดินทาง และควรจัดบริการห้องสุขาด้วย และงานดูแลความปลอดภัยให้แก่ชีวิตและและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เป็นประเด็นสำคัญอันดับต้นๆที่นักท่องเที่ยวทุกคนคำนึงถึง ดังนั้นการจัดการดูแลความปลอดภัยต้องมีความพร้อมมากที่สุดเช่นกัน รวมไปถึงการจัดการเตรียมการเรื่องการปฐมพยาบาลอย่างถูกต้องด้วย

4. สมาชิกของชุมชนต้องมีการเรียนรู้ต่อความเป็นไปของโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพราะชุมชนต้องมีการปรับใช้ให้เข้ากับชุมชน เช่น ภาวะเศรษฐกิจที่จะมีจำนวน

นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากน้อยเท่าใด การจับจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อสินค้าชุมชนตามภาวะเศรษฐกิจ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวสนใจการเรียนรู้ศึกษาวัฒนธรรมชุมชน หรือการประโยชน์จากความทันสมัยของเทคโนโลยีในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน เป็นต้น

5. ชุมชนไม่ควรทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามกระแสโดยขาดการศึกษาหรือไม่เข้าใจในแนวทางการเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกต้อง ผลสุดท้ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะถูกนำเอาไปใช้โดยกลุ่มนายทุน ชุมชนจะถูกเอารัดเอาเปรียบและทรัพยากรของชุมชนจะถูกใช้อย่างไม่เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ความขัดแย้งจะตามมาสู่ท้องถิ่น

6. ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือเข้าร่วมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะการมีเครือข่ายจะช่วยให้ชุมชนได้มีโอกาสรู้จักและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้เรียนรู้แนวทางในการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชน ความสำเร็จและปัญหาของชุมชนอื่นทำให้นำมาปรับใช้กับของชุมชนตนเองได้ ได้มุมมองที่กว้างขึ้นจากองค์กรหรือนักวิชาการที่เป็นเครือข่ายสามารถให้ความช่วยเหลือ ซึ่งหากเครือข่ายเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ ชุมชนจะสามารถนำประสบการณ์ต่างๆจากเครือข่ายไปจัดการหรือพัฒนาตนเองชุมชนสู่ความยั่งยืนได้

7. ชุมชนที่ต้องการนำการท่องเที่ยวไปใช้กับชุมชนต้องคำนึงถึงเรื่องความสามารถในการรองรับของชุมชน เพราะการท่องเที่ยวสามารถเกิดผลกระทบทั้งด้านดีและลบกับชุมชน จำเป็นต้องมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป ชุมชนควรมุ่งเน้นถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนเป็นหลัก ปัญหานักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากเกินไปชุมชนควรมีวิธีการจัดการกับปัญหาการรองรับที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะปัญหานักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากเกินไปได้เกิดขึ้นแล้วในบางชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวหรือชุมชนที่มีแนวโน้มที่จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นควรคิดหาวิธีการหรือแนวทางจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันผลกระทบด้านภาพลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อาจตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากชุมชนนั้นมีปัจจัยการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุลในระยะแรกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดย ททท. แต่ในปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกที่สมดุลกับนักท่องเที่ยวอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนดีเด่นทางการท่องเที่ยวควรตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชน โดยการแก้ปัญหาในเบื้องต้นอาจจะใช้การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ความร่วมมือกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงชุมชน สร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อกระจายจำนวนนักท่องเที่ยว หรือช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงชุมชน

เพื่อให้พนักงานที่เกี่ยวข้องมีการกระจายตัวไปท่องเที่ยวยังชุมชนอื่นและช่วยกระจายรายได้ให้ชุมชนอื่น เป็นการป้องกันปัญหาความแออัดของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น

8. ชุมชนควรเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชน ไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว ควรมีผู้รับผิดชอบติดต่อประสานงานการสนับสนุนชุมชนหรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานความช่วยเหลือต่างๆให้ อาทิเช่น การสนับสนุนเรื่องการอบรมจากสถาบันการศึกษา การประสานงานเรื่องการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เพราะความสำเร็จของชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งจากภายในชุมชนและการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

9. ชุมชนควรมีวิธีการประเมินผลที่เป็นระบบอย่างชัดเจนเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกับชุมชนและการดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน โดยจัดทำอย่างเป็นรูปธรรมหรือเป็นเอกสารที่ชัดเจน เพราะการประเมินผลจากการลงบันทึกหรือการสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น อาจไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและอาจเกิดการตีความหมายเอนเอียงได้ ถ้ามีรูปแบบการประเมินผลที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นเอกสารให้นักท่องเที่ยว จะช่วยให้ชุมชนสามารถนำข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวมาพัฒนาปรับปรุงชุมชนให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นได้

6.2.1.3 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. ชุมชนที่ต้องการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรตระหนักถึงเรื่องการแปลงทรัพยากรของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ควบคู่ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ให้รอบคอบ การดำเนินการต้องจัดการด้วยความระมัดระวัง เพราะอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นได้และอาจทำลายความดั้งเดิมหรือทำลายสิ่งแวดล้อมนั้น ถ้าไม่มีการป้องกันการจัดการที่ดี อาจนำไปสู่การเอาใจนักท่องเที่ยว การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวจนส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เปลี่ยนแปลงได้

2. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวจะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยเหตุนี้ก่อนการริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้ในชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับคนในชุมชน สัมภาษณ์ความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกันในชุมชนก่อน เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆที่ตามมาภายหลัง

3. ชุมชนควรมีการกำหนดสัดส่วนรายได้ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวมาใช้ในการดูแลรักษา ฟื้นฟู จัดการสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพัฒนาชุมชน

6.2.1.4 ปัจจัยความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นอกจากนี้ บทความ “การสังเคราะห์องค์ความรู้ 10 ปีงานวิจัยท่องเที่ยวโดยชุมชน” (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2552) ได้เสนอแนะแนวทางปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ

- ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- การท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการของชุมชนที่ต้องการจะทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน และคนในชุมชนต้องมีความเข้มแข็งและความสามัคคีร่วมกัน
- ชุมชนมีความเข้าใจในศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์หรือข้อดีของตัวเอง
- ชุมชนนำการจัดการท่องเที่ยวไปฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีและรักษาความเป็นตัวตนของตนเองให้ยั่งยืน
- ชุมชนมีเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน เช่น เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติ วิถีชีวิตและคน
- ชุมชนมีการวางแผนการจัดการอย่างเป็นระบบ มีการกระจายผลประโยชน์ร่วมกัน
- ชุมชนมีการยอมรับกฎกติการ่วมกันทั้งนักท่องเที่ยวคนภายในชุมชนและผู้ประกอบการ

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความล้มเหลว

- ชุมชนมีฐานคิดแบบทุนนิยม ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจแนวคิดเรื่องท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ
- ชุมชนไม่รักษาความเป็นเอกลักษณ์และตัวตนของตนเอง การจัดการแบบไร้ทิศทาง ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน
- ชุมชนขาดความสามัคคีร่วมกัน ขัดแย้งผลประโยชน์กัน ไม่มีความโปร่งใส
- ชุมชนไม่มีมาตรฐานในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่เป็นระบบรับนักท่องเที่ยวเกินความสามารถของตัวเอง

- ขาดการประสานงานด้านข่าวสารข้อมูลและการประชาสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องและนักท่องเที่ยวดังแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- นโยบายและแผนงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่มีความเข้าใจที่จะทำให้ชุมชนยั่งยืน
- แผนพัฒนาประเทศเป็นไปตามกระแสไม่มีความเข้าใจการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งเน้นตัวเลขเศรษฐกิจเป็นหลัก

6.2.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.2.2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เทศบาลหรืออบต. จำเป็นต้องมีการสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเรื่องราคา ความปลอดภัย การบริการที่พักนักท่องเที่ยวถ้าในชุมชนมีการบริการที่พักที่มีจำนวนมาก รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เนื่องจากเทศบาลหรืออบต. สามารถให้การช่วยเหลือเรื่องงบประมาณ การสนับสนุนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว การดูงานจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้ชุมชน

6.2.2.2 ภาครัฐ (รัฐบาล กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ ททท.)

1. รัฐบาลต้องเตรียมความพร้อมของนโยบายตั้งแต่ระดับประเทศและลงไปถึงระดับท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชน รัฐบาลต้องมีบทบาทชัดเจนในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับคนท้องถิ่น เนื่องจากความเกี่ยวพันกันหลายเหตุผลปัจจัยด้านการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ การพัฒนาพื้นที่ร่วมกันและการออกนโยบายต้องคำนึงถึงการนำไปใช้ได้จริงกับชุมชนท้องถิ่นและการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และจากทัศนคติของคนในชุมชนยังพบว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่องการวางแผนการพัฒนาชุมชนเช่นกัน ดังนั้นภาครัฐจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2. หน้าที่หลักของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศและการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ถ้ากระทรวงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะเป็นการสร้างประโยชน์อย่างมากให้กับชุมชน เพราะยังมีชุมชนอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องการนำการท่องเที่ยวมาใช้กับชุมชน สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อสร้างรายได้

และเกิดการพัฒนารวมทั้งการพัฒนาชุมชน กระทรวงควรส่งเสริมเรื่องอย่างจริงจังและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. ภาครัฐต้องทำความเข้าใจหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อน จึงจะสามารถเข้ามาสนับสนุนและพัฒนารวมทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยที่ไม่ให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่ตามมา

6.2.2.3 สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษา

1. สถาบันการศึกษาควรจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ช่วยเหลือและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนท่องเที่ยว หรือควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนว่าต้องการให้ช่วยเหลืออบรมให้ความรู้เรื่องใด เพื่อการได้รับประโยชน์ที่ตรงกันทั้งผู้อบรมและผู้รับการอบรม

2. การอบรม ส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ควรมีการอบรมที่ตรงกับเป้าหมายของชุมชน และตรงกับกลุ่มคนที่สมควรได้รับความรู้เรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำความรู้ไปพัฒนาชุมชนได้ถูกต้อง รวมทั้งการอบรมควรเป็นเรื่องที่ทันสมัยหรือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ชุมชนสามารถประยุกต์ใช้ได้ ไม่ใช่เรื่องเดิมๆ ที่ชุมชนทราบหรือปฏิบัติกันเป็นประจำอยู่แล้ว และการอบรมควรมีความสอดคล้องกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรของชุมชนที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้แก่ชุมชน

3. การเรียนการสอนหลักสูตรการพัฒนาชุมชนทั้งในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษานั้น ควรให้นักศึกษาได้มีการเรียนนอกหลักสูตรโดยเข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง เนื่องจากการทำงานของนักศึกษาที่จบการศึกษาด้านดังกล่าวยังไม่ค่อยตรงสายงานมากนัก ทำให้ความรู้ที่ได้จากการเรียนไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและประเทศชาติ สถาบันการศึกษาควรเน้นการผลิตบัณฑิตสู่ชุมชนให้มากขึ้น มีการทำงานร่วมกับชุมชนสามารถกลับมาประกอบอาชีพหรือกลับมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเองได้

6.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ ไม่มีการศึกษาเรื่องการนำการท่องเที่ยวมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวិธีการนำการท่องเที่ยวมาใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน มีการศึกษาวิธีการพัฒนาชุมชนด้วยการท่องเที่ยว ซึ่งควรศึกษาในเชิงลึกต่อไปเพื่อเป็นแนวทางสำหรับชุมชน

อื่นที่ต้องการนำการท่องเที่ยวมาใช้พัฒนาชุมชน หรือชุมชนที่มีดำเนินการท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนอยู่แต่ต้องการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเรื่องเดียวกันนี้กับกลุ่มตัวอย่างชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นๆ ทั้งประเทศเพื่อนำมาเปรียบเทียบผล ศึกษาความแตกต่างของปัจจัย ลักษณะของภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อปัจจัยต่างๆ และลักษณะร่วมที่เหมือนของชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ซึ่งอาจจะทำให้ได้องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จที่แตกต่างเพิ่มขึ้น อันจะทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็มีเงื่อนไขเรื่องเวลาและงบประมาณในการวิจัยในการพิจารณาด้วย

3. ผู้วิจัยที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและงบประมาณสำหรับการวิจัย การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาชุมชนดีเด่นทางด้านการท่องเที่ยวจำนวนไม่เกินสิบชุมชน เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลกับช่วงเวลาที่มากขึ้น ช่วยประหยัดงบประมาณในการวิจัย และสามารถเก็บข้อมูลงานวิจัยได้หลากหลายกลุ่มประชากร ทั้งผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และคนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางอาชีพ เป็นต้น

สรุป

ตารางที่ 6.1 สรุปผลการศึกษา

ปัจจัย 8 ปัจจัย	ผลการวิจัย (ลำดับความสำคัญของปัจจัย)		ข้อเสนอแนะ
	การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	
การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ปัจจัย ททท.)	1. ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ระดับมาก)	1. ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ทุกชุมชน)	<u>ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว</u> - ชุมชนต้องได้รับความร่วมมือในการทำกิจกรรมจากคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด - ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการเลือกผู้นำของชุมชน เลือกคนที่มีทั้งความรู้และความสามารถมาพัฒนาชุมชน - ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มการท่องเที่ยวต้องสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป
ความเข้มแข็งของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ปัจจัย ททท.)	2. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ระดับมาก)	2. ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (19 ชุมชน)	<u>ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว</u> - ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็น ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักเรื่องการบริหารจัดการชุมชน - ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับงานข่าวสารและบริการข้อมูลต่างๆ งานการขนส่งและการสื่อสาร งานนำชมสถานที่และการจัดการบริการอำนวยความสะดวก และงานดูแลความปลอดภัย เพื่อการดำเนินงานการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพของชุมชน - ชุมชนไม่ควรทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามกระแส โดยขาดการศึกษาหรือไม่เข้าใจในแนวทางการเที่ยวโดยชุมชนที่ถูกต้อง - ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือเข้าร่วมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน - ชุมชนควรมีวิธีการประเมินผลที่เป็นระบบอย่างชัดเจนเรื่องความพึงพอใจของ

			นักท่องเที่ยวกับชุมชน การดำเนินงานกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน โดยจัดทำเป็นเอกสารที่ชัดเจน
ศักยภาพในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ปัจจัย ททท.)	3. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ระดับมาก)	3. การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (16 ชุมชน)	<u>การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น</u> - ชุมชนควรตระหนักถึงการแปลงทรัพยากรของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ควบคู่ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ให้รอบคอบ โดยการดำเนินการต้องจัดการด้วยความระมัดระวัง - คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ดังนั้นก่อนการริเริ่มนำการท่องเที่ยวมาใช้ในชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับคนในชุมชนโดยสำรวจความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกันในชุมชนก่อน
ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ปัจจัย ททท.)	4. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (ระดับมาก)	4. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง (12 ชุมชน)	<u>การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง</u> - ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มการท่องเที่ยวควรเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนพัฒนาชุมชนไม่รอคอยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว โดยควรมีผู้รับผิดชอบติดต่อประสานงานการสนับสนุนชุมชน หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานความช่วยเหลือต่างๆ ให้
การลงทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่น (ปัจจัยเอกสารวิชาการ)	5. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ระดับปานกลาง)	5. การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (7 ชุมชน)	<u>การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค</u> - ชุมชนควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเรื่อง การวางแผนการพัฒนาชุมชน - ควรดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน
การสนับสนุนด้านนโยบายการท่องเที่ยวทั้งระดับชาติและภูมิภาค (ปัจจัยเอกสารวิชาการ)	6. การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ระดับปานกลาง)	6. เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (5 ชุมชน)	<u>เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน</u> - คนในชุมชนควรร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ลักษณะวิถีชีวิตที่มีคุณค่าของชุมชน - ชุมชนควรนำการท่องเที่ยวมาใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อชุมชนให้น้อยที่สุด - ผู้นำชุมชนควรสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของเอกลักษณ์ชุมชน

<p>การสนับสนุนจากสถาบันหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยเอกสวาริชาการ)</p>	<p>7. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (ระดับปานกลาง)</p>	<p>7. ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล (2 ชุมชน)</p>	<p><u>ปัจจัยพื้นฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล</u> - ชุมชนต้องมีการจัดการอย่างเหมาะสม ในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับได้ และควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป - ชุมชนควรมีวิธีการจัดการกับปัญหาการรองรับนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในอนาคต หากมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนมากเกินไปจะรองรับได้ จนเกิดปัญหาต่อชุมชน</p>
<p>เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ปัจจัยที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์ ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นจากแบบสอบถาม)</p>	<p>8. เอกลักษณ์ ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน (ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นจากแบบสอบถาม)</p>	<p>8. การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (1 ชุมชน)</p>	<p><u>การดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง</u> - ผู้นำชุมชนควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนอาจจะไม่ทัศนคติและเข้าใจความหมายของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นเรื่องการประหยัด อดออม เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ในความเป็นจริงคนในชุมชนมีการใช้ปัญญา ใช้ความรู้ ความมีเหตุมีผลในการแก้ปัญหาของชุมชน คือ การใช้ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดเป็นรายได้เสริมนอกจากรายได้อาชีพหลัก หรือนำการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาชุมชนแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน เพียงแต่ว่าคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวยังไม่เข้าใจว่าตนเองนั้นได้ดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ดังนั้นผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำมาปรับใช้กับสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน</p>